

מורשת

שואה

וגבורה

**אירועים ומאורעות בחיי היהודים במלחמת העולם
השנייה ובשואה**

תשע"ג - 2013

תוכן העניינים

יהודי אירופה וארצות האסלם

בין שתי מלחמות העולם

5	האירועים שלאחר מלחמת העולם ה-1	פרק א'
9	מעמד היהודים במזרח ומערב אירופה	פרק ב'
14	היהודים בארצות האסלם	פרק ג'

הטוטליטריות באירופה ועליית הנאצים

לשלטון בגרמניה

22	המשטרים הטוטליטריים באירופה	פרק ד'
31	האידיאולוגיה הנאצית	פרק ה'
38	עליית הנאצים לשלטון בגרמניה	פרק ו'
46	מדיניות הפנים של המשטר הנאצי	פרק ז'
51	מדיניות החוץ של המשטר הנאצי	פרק ח'
56	יהדות גרמניה תחת השלטון הנאצי	פרק ט'

היהודים במלחמת העולם השנייה

והפתרון הסופי

65	יחס הנאצים ליהודים במלחמת העולם ה-2	פרק י'
72	רצח היהודים בברית המועצות	פרק י"א
77	הפתרון הסופי	פרק י"ב

מאבק היהודים ההצלה והשחרור

84	מאבק היהודים בנאצים	פרק י"ג
90	הפעולות להצלת היהודים	פרק י"ד
95	היהודים הניצולים	פרק ט"ו

**יהודי אירופה
וארצות האסלם
בין שתי
מלחמות העולם**

פרק א' - האירועים שלאחר מלחמת העולם ה-1

התפרקות האימפריות באירופה

בסיומה של מלחמת העולם הראשונה השתנה המצב המדיני באירופה. ניצחון של מדינות ההסכמה הדמוקרטיות בריטניה, צרפת, ארה"ב ובנות בריתן הביא לנפילתם של השליטים המונרכיים של מדינות המרכז:

קיסר גרמניה וילהלם ה-2

- בגרמניה - הקיסר וילהלם ה-2 נאלץ לוותר על כיסאו וגרמניה הפכה לרפובליקה.
- בקיסרות אוסטרו-הונגריה - הקיסרות התפרקה ובמקומה קמו מדינות לאום חדשות. אוסטריה והונגריה הפכו להיות רפובליקה.
- באימפריה העות'מאנית - חלה התפוררות של האימפריה, ובמזרח התיכון הוקמו מדינות מנדט באישור חבר הלאומים.

השינויים הטריטוריאליים באירופה והשפעתם

כל המדינות שנוצחו במלחמה נאלצו לוותר על שטחים שכבשו במהלך המלחמה. חוזי השלום שנחתמו בסיום המלחמה על בסיס 14 הנקודות של

וילסון נשיא ארה"ב במרכז ומנהיגי מדינות ההסכמה בוועידת ורסאי

וילסון נשיא ארה"ב הדגישו את זכות ההגדרה העצמית של הלאומים השונים ואת זכותם למדינה ריבונית.

השינויים הטריטוריאליים באירופה הביאו אומנם להקמתן של מדינות חדשות כמו: פינלנד, ליטא, לטביה, אסטוניה, צ'כוסלובקיה ויוגוסלביה, אך יצרו בעיות אחרות והן:

- ריבוי של מיעוטים לאומיים במדינות החדשות.
- מצב כלכלי קשה במדינות החדשות שנוצרו.

פרק ב' - מעמד היהודים במזרח ומערב אירופה

תקוות היהודים לאחר מלחמת העולם ה-1

עם סיומה של מלחמת העולם הראשונה ציפו היהודים באירופה לעתיד טוב יותר. הצהרת בלפור בשנת 1917 גרמה לתומכי הציונות לרגשות שמחה ולתחושה של תחילת הגאולה.

היהודים במערב ומזרח אירופה קיוו כי תהליך הדמוקרטיזציה ומתן הזכויות האזרחיות ליהודים ילך ויתרחב. הקמת חבר הלאומים, ועלייתם לשלטון של הבולשביקים ברוסיה עוררו תקוות בקרב היהודים להשתלבותם בחיי החברה האירופית החדשה.

אולם ככל שהזמן חלף התברר כי:

- התגברה דחיקת היהודים במדינות אירופה.
- התגברה הלאומנות והאנטישמיות במדינות אירופה.
- חוקים אנטישמיים נחקקו במדינות השונות.
- המהפכה הבולשביקית ברוסיה הטילה גזרות חדשות על היהודים.

הפזורה היהודית באירופה לאחר מלחמת העולם ה-1

בסיומה של מלחמת העולם הראשונה היו באירופה כ-9 מיליון יהודים אשר רובם התרכזו בשני מוקדים:

- **בפולין** - חיו כ-3.3 מיליון יהודים שהיו כ-10% מהאוכלוסייה.
- **בברית המועצות** - חיו כ-3 מיליון יהודים.

יתר היהודים היו מפוזרים בקהילות במדינות מערב ומזרח אירופה האחרות.

פרק ג' - היהודים בארצות האסלם

התגבשות מדינות האסלם באגן הים התיכון

האימפריה העות'ומנית שלטה ברוב השטח של אגן הים התיכון. בעקבות הסכמי השלום שלאחר מלחמת העולם הראשונה חדלה האימפריה העות'ומנית להתקיים וטורקיה הפכה למדינת לאום עצמאית.

רוב השטחים שהיו בשליטת האימפריה העות'ומנית באירופה הפכו למדינות לאום, ואילו השטחים שהיו בשליטתה במזרח התיכון נמסרו על ידי חבר הלאומים לבריטניה וצרפת כמדינות מנדט.

בתקופה שבין שתי מלחמות העולם החלו להתגבש מדינות לאום אסלמיות באגן הים התיכון. השינוי שהתחולל השפיע על היהודים במדינות אלו שמעמדם הדרדר בגלל הסכסוך בין היישוב היהודי לערבים בארץ ישראל ובגלל התעמולה האנטישמית של הנאצים.

מעמד היהודים במדינות האסלם

מעמד היהודים תחת השלטון העות'מאני

היהודים ברחבי האימפריה העות'מאנית המוסלמית היו בני חסות של השלטון. במסגרת מעמד זה:

- הוענקה ליהודים הגנה של השלטון.
- ניתנה ליהודים אוטונומיה דתית.
- הוטל עליהם מס גולגולת.
- היהודים חויבו בלבוש מיוחד שהבדיל בינם לבין המוסלמים.
- נאסר עליהם לרכוש קרקעות.
- נאסר עליהם לעסוק בתפקידי מנהל וממשל, ורבים עסקו במלאכות זעירות כמו: רוכלות, צורפות ונפחות.

לאחר מלחמת העולם הראשונה עם התפרקותה של האימפריה העות'מאנית השתנה גם מעמד היהודים במדינות האסלם השונות.

הטוטליטריות
באירופה
ועליית הנאצים
לשלטון בגרמניה

פרק ד' - המשטרים הטוטליטריים באירופה

מהו משטר טוטליטרי?

משטר טוטליטרי הוא משטר דיקטטורי שבמסגרתו ניהול חיי המדינה וחיי הפרט כפופים למרות השלטון, השואף לחדור לכל תחומי החיים של החברה ולעצב אותם על פי תפיסתו.

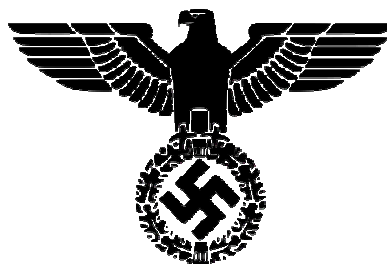
מאפייני המשטר הטוטליטרי

סמלי המשטרים הטוטליטריים באירופה

דגל המפלגה הפשיסטית באיטליה

סמל המפלגה הנאצית בגרמניה

סמל המפלגה הקומוניסטית בברית המועצות

פרק ה' - האידיאולוגיה הנאצית

אדולף היטלר מעצב האידיאולוגיה

אדולף היטלר

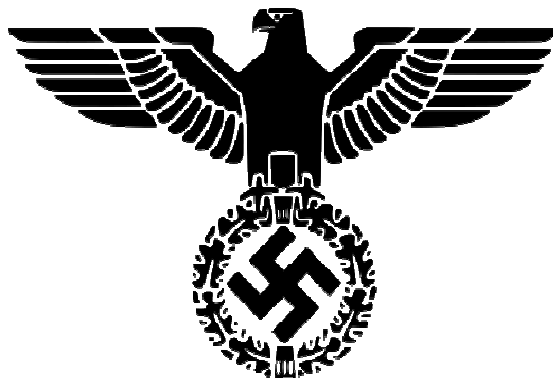
אדולף היטלר נולד בשנת 1889 בעיר ברונאו שבאוסטריה. בהיותו בן 18 עבר לוינה כדי ללמוד אדריכלות אך נדחה על ידי האקדמיה ונאלץ להסתובב בין חסרי הבית והמקצוע שבעיר. שם בווינה על פי דבריו הושפע מהאווירה האנטישמית והלאומנות.

במלחמת העולם הראשונה התנדב לצבא הגרמני ושירת כקשר בחזית הצרפתית. לאחר המלחמה במסגרת עבודתו במודיעין הצבאי עסק היטלר בהסברה אנטי בולשביקית בצבא הגרמני.

היטלר היה בין אלו שטענו כי גרמניה הובסה במלחמה לא על ידי אויביה מבחוץ אלא על ידי אויביה מבית כמו: הקומוניסטים, הסוציאליסטים והיהודים שעל פי דבריו "תקעו סכין בגב האומה".

בשנת 1919 הצטרף היטלר למפלגת הפועלים הגרמנית שהייתה מפלגה קטנה הפך למנהיג שלה ושינה את שמה ל"מפלגת הפועלים הגרמנית הנציונל-סוציאליסטית" וקבע את צלב הקרס לסמל המפלגה.

עקב המצב הכלכלי הקשה והמשבר הפוליטי ניסתה המפלגה הנאצית לבצע הפיכה כנגד השלטון אך נכשלה. היטלר נעצר נשפט ונשלח לכלא שם כתב את ספרו "מיין קמפף" (מאבקי) בו הציג היטלר את האידיאולוגיה שלו ואת התנגדותו לקומוניסטים ושנאתו ליהודים.

סמל המפלגה הנאצית

פרק ו' - עליית הנאצים לשלטון בגרמניה

המעבר של גרמניה מקיסרות לרפובליקה

הכישלונות הצבאיים של גרמניה במלחמת העולם הראשונה הביאו לשינוי דרסטי בשלטון בגרמניה. קיסר גרמניה וילהלם ה-2 נאלץ להתפטר מתפקידו ולהימלט להולנד, וגרם בזאת לקריסתה של הקיסרות הגרמנית והפיכתה לרפובליקה.

פרידריך אברט

מנהיג המפלגה הסוציאל דמוקרטית

המפלגה הגדולה ביותר בגרמניה באותה תקופה הייתה המפלגה הסוציאל-דמוקרטית ומנהיגה פרידריך אברט נבחר לנשיא הרפובליקה הדמוקרטית הגרמנית.

בשנת 1918 חתמה הממשלה הזמנית של גרמניה על הסכם שביתת נשק עם מדינות ההסכמה, ובזאת הסתיימה מלחמת העולם הראשונה.

התנאים של חוזה ורסאי

בשנת 1919 חתמה גרמניה על חוזה ורסאי הקובע כי גרמניה ובעלות בריתה הם האחראים למלחמת העולם הראשונה ולנזקים שנגרמו למדינות ההסכמה. במסגרת החוזה נכפו על גרמניה התנאים הבאים:

- הסדר טריטוריאלי - במסגרתו הועברו שטחים משליטת גרמניה למדינות אחרות. חבל אלזס לורן הוחזר לצרפת, שטחים הועברו לפולין כולל העיר דנציג ועוד.

- הגבלות צבאיות - בוטל המטה הכללי של הצבא הגרמני, צבא גרמניה הוגבל ל- 100 אלף חיילים ונאסר על גרמניה להקים ביצורים, לרכוש מטוסים, צוללות ונשק כבד.

- תשלום פיצויי מלחמה - נקבע שגרמניה תשלם פיצויי מלחמה בהיקף של 5 מיליארד דולר על הנזקים שגרמה למדינות שנגדן נלחמה.

ההסדרים וההגבלות של חוזה ורסאי פגעו בגאווה הלאומית של גרמניה. התחושה בציבור הגרמני הייתה שקריסת הקיסרות והקמת הרפובליקה הדמוקרטית היא בעצם כפייה של אויבי גרמניה ולא רצונו של העם הגרמני.

פרק ז' - מדיניות הפנים של המשטר הנאצי

התעמולה בשירות השלטון הנאצי

יוזף גבלס

היטלר ראה חשיבות רבה בתעמולה שצריכה לפנות להמונים ולהשפיע עליהם. הוא מינה את מקורבו יוזף גבלס לשר התעמולה אשר היה אחראי על שימוש בכל אמצעי התעמולה האפשריים להעברת המסרים של האידיאולוגיה הנאצית לאזרחים.

1. תעמולה באספות

היטלר ראה חשיבות רבה באספות שהפכו לכלי התעמולה החשוב

ביותר של הנאצים. כל אסיפה הפכה לאירוע בו ההמונים נחשפים למופעי צעדה של כוחות הביטחון במדים, דגלים מונפים, השמעת סיסמאות ושירי לכת ברמקולים מתוך מטרה לשלהב את האווירה ולסחוף את ההמון.

2. תעמולה ברדיו

אחד האמצעים המרכזיים לתעמולה הנאצית היה הרדיו ששידר את נאומו של היטלר לציבור.

גבלס נואם באסיפה של המפלגה הנאצית

משנת 1933 היה הרדיו בפיקוח ממשלתי, כל שאר התחנות נסגרו וכל מתקני הרדיו נוצלו לצורך תעמולה.

3. תעמולה בעיתונות

התעמולה הנאצית השתמשה גם בעיתונות. העיתונאים נאלצו לקבל הוראות מגבלס שר התעמולה מה לפרסם. לאחר שאט אט נסגרו העיתונים נותר העיתון "דר שטירמר" שבאמצעותו פורסמה כל התעמולה הנאצית.

יהודים בעיתון דר שטירמר

פרק ח' - מדיניות החוץ של המשטר הנאצי

מדיניותה התוקפנית של גרמניה

בשנת 1933 לאחר עליית הנאצים לשלטון החלה מדיניותה התוקפנית של גרמניה. היטלר מחליט לבצע את המהלכים הבאים:

- גרמניה פורשת מחבר הלאומים - באוקטובר 1933 הודיע היטלר על פרישת גרמניה מחבר הלאומים בגלל אי ביטול הגבלות החימוש עליה.
- מקים את הצבא הגרמני - באביב 1935 הודיע היטלר על הקמת הצבא הגרמני הוורמכט (תוך הפרת חוזה ורסאי) שהחל מייד בגיוס חובה של חיילים.
- כובש את חבל הריין - במרס 1936 חדרו יחידות צבא גרמניה לחבל הריין שהיה אזור מפורז על פי חוזה ורסאי וכבשו אותו.

סיפוח אוסטריה לגרמניה - האנשלוס

במרס 1938 פלש צבא גרמניה לאוסטריה וכבש אותה ללא התנגדות. הצבא הגרמני התקבל על ידי האזרחים האוסטרים בשמחה ופעולת הסיפוח של אוסטריה לגרמניה שנקראה האנשלוס הושלמה. היטלר הכריז "אני מודיע היום להיסטוריה שארץ מולדתי הצטרפה אל הרייך הגרמני".

הנאצים השתלטו על המכרות ומפעלי התעשייה באוסטריה, תעשיית הנשק האוסטרית שולבה בתעשיית הנשק הגרמנית והצבא האוסטרי שולב בצבא הגרמני.

סיפוח אוסטריה עמד בניגוד לחוזה ורסאי ולמרות זאת לא נעשתה כל פעולה של התנגדות למהלך מצד מדינות המערב.

היטלר בווינה לאחר הסיפוח של אוסטריה

פרק ט' - יהדות גרמניה תחת השלטון הנאצי

מאפייני הקהילה היהודית בגרמניה

בגרמניה חיו כ- 600 אלף יהודים, אשר על פי חוקת ויימאר היו בעלי זכויות אזרחיות מלאות ורובם הגדירו עצמם כגרמנים בני דת משה. יהודים רבים עבדו במוסדות המדינה, רבים היו רופאים, משפטנים ומדענים, אחרים עסקו במסחר והשתלבו בעסקי הבנקאות. מעורבותם של היהודים בחיי הכלכלה המדע והתרבות בגרמניה הביאה לנישואי תערובת רבים. ההשתלבות של היהודים רק הגבירה את האנטישמיות. לאחר תבוסתה של

תקיעת סכין בגב האומה של היהודים

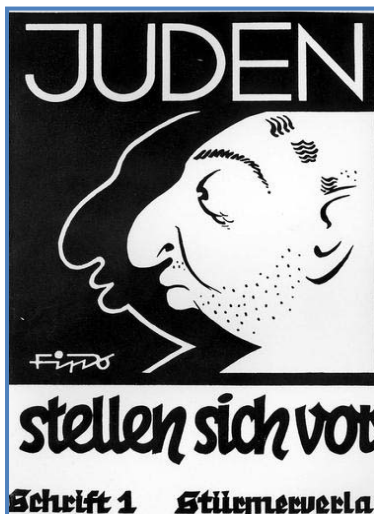
גרמניה במלחמת העולם הראשונה, הפיצה המפקדה העליונה של הצבא את השמועה שהיהודים בגדו במולדתם והסגירו את העם בידי האויב, למרות שהיהודים לחמו במלחמה בשורות הצבא הגרמני. כך נפוצה בגרמניה הסיסמה האנטישמית כנגד היהודים של "תקיעת סכין בגב האומה".

השלטון הנאצי משנה את מעמד היהודים

מינויו של היטלר כקנצלר גרמניה בינואר 1933 הביא לשינוי מעמדם של היהודים בגרמניה.

השלטון הנאצי שהשתמש בחקיקה, תעמולה וטרור ניהל מדיניות אנטי יהודית שהמטרות המרכזיות שלה היו:

- הפרדת היהודים מהחברה הגרמנית ובידודם.
- נישול היהודים מבחינה כלכלית.
- עידוד הגירת היהודים מגרמניה.

איור של היהודים בעיתונות בגרמניה

היהודים
במלחמת העולם
השנייה
והפתרון הסופי

פרק י' - יחס הנאצים ליהודים במלחמת העולם ה-2

יהדות פולין תחת שלטון גרמני

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נכבשה פולין וחולקה בין גרמניה לברית המועצות. הגרמנים סיפחו חלק מהשטחים של פולין לגרמניה, ובשטחים הנותרים הקימו ממשל כללי ("גנרלגוברנמן").

באותה תקופה חיו בפולין כ-3 מיליון יהודים אשר בעת חלוקתה של פולין בין גרמניה לברית המועצות עברו 1 מיליון יהודים לתחום השלטון הרוסי ו-2 מיליון יהודים עברו להיות תחת השלטון הגרמני.

בפולין פגשו לראשונה החיילים הגרמנים את היהודים ארוכי הזקן והפאות שתיארה להם התעמולה הנאצית. מספרם הגדול של היהודים שהיו תחת שלטון גרמני חייב את הנאצים להגדיר מדיניות חדשה כלפי היהודים.

בפקודה ששלח היידריך ראש משטרת הביטחון אל מפקדי הצבא הגרמני בשטחי הכיבוש היו הנחיות למדיניות שיש לנקוט כנגד היהודים בפולין:

חלוקתה של פולין

ריכוז היהודים בעיירות לקראת הגירוש

- ריכוז היהודים בערים - גירוש היהודים מכל הכפרים והעיירות וריכוזם בערים גדולות בשטח הממשל הכללי ליד צמתי דרכים או מסילות רכבת.
- הקמת מועצות יהודים - יש להקים מועצות יהודים (יודנרט) בערים בהם ירוכזו היהודים.

פרק י"א - רצח היהודים בברית המועצות

גרמניה פולשת לברית המועצות

ב-22 ביוני 1941 החל מבצע ברברוסה שהיה הכינוי לפלישה של הצבא הגרמני לברית המועצות. הפלישה התבצעה ללא כל הכרזת מלחמה, ובניגוד להסכם **ריבנטרופ-מולוטוב** שנחתם בין שתי המדינות. הצבא הגרמני פלש לברית המועצות משלושה כיוונים:

- בצפון - לכיוון לנינגרד.
- במרכז - לכיוון מוסקבה.
- בדרום - לכיוון אוקראינה.

מיליוני חיילים ואלפי טנקים חדרו לברית המועצות מתוך מטרה להכריע את המלחמה לפני בוא החורף.

תוכנית מבצע ברברוסה

ההתמודדות של ברית המועצות עם הפלישה

הצבא הגרמני התקדם במהירות. הארצות הבלטיות ואוקראינה נכבשו, חיל

הקרב על סטלינגרד

האוויר הרוסי הושבת, תותחים וטנקים ננטשו, והגרמנים לקחו כ-2 מיליון חיילים רוסים שבויים. יחידות של הצבא הרוסי נטשו את אזורי הלחימה ונסוגו בהשאירם אחריהם תשתיות הרוסות שכונו בשם "אדמה חרוכה". בלחימה שהתנהלה בערים הגדולות (כמו הקרב על סטלינגרד) הרוסים גילו התנגדות עיקשת והגרמנים ספגו אבדות קשות. המצור של הגרמנים על לנינגרד הפך לאחד מסיפורי הגבורה הגדולים של המלחמה. יותר ממיליון מאזרחי ומגני העיר נהרגו אבל שאר התושבים והחיילים החזיקו מעמד למרות הרעב.

פרק י"ב - הפתרון הסופי

ההכנות לביצוע הפתרון הסופי

באוקטובר 1941 החלו ההכנות המעשיות של הנאצים לביצוע הפתרון הסופי לשאלת היהודים **בהקמת מחנות השמדה** שהיו מצוידים במתקנים להשמדה

יהודי לודז' נשלחים למחנה חלמנו

יהודים שלא רוכזו בגטאות ולאחר מכן נשלחו גם יהודים מהגטאות הסמוכים ובעיקר מגטו לודז'.

המונית באמצעות גז רעיל. הקמת מחנות ההשמדה אפשרה לנאצים להסוות את רצח היהודים ולהרחיבו לכל רחבי אירופה.

מחנה ההשמדה הראשון שהקימו הגרמנים היה **בחלמנו** ליד העיר לודז' בפולין ומייד החלו בהפעלתו. בתחילה נשלחו אל מחנה זה

ועידת ונזה

ב-20 בינואר 1942 התכנסו כל הפקידים הבכירים בממשל הרייך כדי לדון

וילה ונזה בה התקיימה הועידה

בשאלת הפתרון הסופי. הישיבה התקיימה בוילה ברחוב ונזה בברלין לכן היא כונתה: **ועידת ונזה**.

בוועידת ונזה עודכנו המשתתפים על ידי היידריך ראש משטרת הביטחון הגרמנית לגבי מדיניות הטיפול ביהודים שקבעה כי במקום לאפשר הגירה של היהודים יהיה פינוי שלהם למזרח אירופה. לצורך כך:

- יש לסרוק את כל אירופה לאיתור כל היהודים.
- היהודים יזכו "**בטיפול מיוחד**" (מונח להסוואת הרצח של היהודים).

מאבק היהודים

ההצלה

והשחרור

פרק י"ג - מאבק היהודים בנאצים

אבא קובר

חברי המחתרת בגטו וילנה

שבראשו עמד **מרדכי אנילביץ'** וארגון המחתרת **ארגון צבאי יהודי (אצ"י)** בפיקודו של **פאוול פרנקל**. כל אחד מהארגונים פעל בנפרד כנגד שליחתם של היהודים מהגטאות למחנות ההשמדה.

הקמת המחתרות בגטאות

בתחילת שנת 1942 הגיעו ידיעות לגטאות על כך שמתבצעת השמדת יהודים מתוכננת ושיטתית. בגטו וילנה פרסם **אבא קובר** כרוז "**אל נלך כצאן לטבח**" ובו הוא קורא ליהודים לצאת למאבק.

המחתרת בגטו וילנה

בינואר 1942 הוקם בגטו וילנה **ארגון הפרטיזנים המאוחד (פפא"ו)** שמפקדו היה **יצחק ויטנברג** אשר צירף אליו את כל המנהיגים הפוליטיים ותנועות הנוער, ומטרתו הייתה התנגדות מזוינת המונית.

המחתרות בגטו ורשה

בגטו ורשה פעלו שני ארגונים מחתרתיים. ארגון המחתרת **ארגון יהודי לוחם (אי"ל)**

הקשיים של המחתרות

למחתרות היו קשיים רבים כמו:

- **השגת נשק** - התקשו להשיג נשק ולא היה להם כסף לרכישת נשק. הנשק שהיה ברשותם היה מועט ורובו יוצר בגטו.
- **אימונים** - רק למעטים מחברי המחתרות הייתה הכשרה ללחימה.
- **מודיעין** - למחתרות לא היה גוף שיספקו להם מודיעין לארגון המרד.
- **סיוע של המחתרת הפולנית** - קיבלו סיוע מועט מהמחתרת הפולנית.
- **תמיכת ההנהגה** - מנהיגי המרד הצעירים פעלו ללא תמיכה או אהדה של הנהגת הגטאות והתושבים.

פרק י"ד - הפעולות להצלת היהודים

המדינות שהצילו יהודים

מעט מדינות הגישו עזרה ליהודים. המדינות היחידות שפעלו להצלת היהודים בתחומן היו דנמרק ובולגריה.

הצלת יהודי דנמרק

ב-9 באפריל 1940 כבשו הגרמנים את דנמרק. כאשר העלתה גרמניה את

הברחת יהודי דנמרק בסירות

בעיית היהודים התנגד הציבור הדני לפגיעה ביהודי דנמרק.

כאשר הגרמנים הכינו תוכנית לגרש את היהודים, הבריחו האזרחים הדנים את היהודים בסירות אל חופי שוודיה הניטרלית שהכריזה על נכונותה לקלוט את היהודים.

הגרמנים הצליחו בכל זאת לתפוס כ-500 יהודים דנים שנשלחו למחנה טרזינשטט, אך גם כאן הממשל הדני דאג לשלוח להם חבילות מזון ותרופות ואף לבקר אותם. פעילותו האינטנסיבית של משרד החוץ הדני הביא להצלתם של רוב יהודי דנמרק. על פעולות ההצלה האלו קיבל העם הדני את אות חסידי אומות העולם.

הצלת יהודי בולגריה

בולגריה הייתה בת ברית של גרמניה במלחמת העולם השנייה, והשלטון

המלך בוריס ה-3 נפגש עם היטלר

במדינה נותר בידי של המלך בוריס ה-3.

בשנת 1940 כשהחלה הממשלה הבולגרית לדון בחוק להגנת האומה שנועד לפגוע ביהודים הבולגרים, פרץ ויכוח ציבורי בין תומכי החוק למתנגדיו ובהם ראשי הכנסייה אשר מחו על אפליית היהודים. למרות זאת התקבל החוק והיהודים הוגבלו כלכלית.

פרק ט"ו - היהודים הניצולים

שארית הפלטה

חיילי כוחות בעלות הברית שנכנסו למחנות הוכו בהלם למראה האסירים

ניצולי מחנה בוכנוולד

שהסתובבו ונראו כמו שלדים והיו חולים במחלות של טיפוס, דיזנטריה ושחפת. היהודים שניצלו מן השואה כונו **שארית הפלטה**.

מצבם הנפשי והפיזי של שארית הפלטה היה ירוד עקב ההתמודדות היומיומית עם הפחד והחרדה מהמוות, האובדן של

יקיריהם, הבדידות, הרצון לנקום בגרמנים והשאלה מה צופן להם העתיד.

הפליטים היהודים לאחר המלחמה

במאי 1945 לאחר סיום המלחמה היו באירופה כ-8 מיליון פליטים ממדינות שונות שרובם חזרו לבתיהם ולמולדתם. הפליטים היהודים ממערב אירופה חזרו לארצות שלהם, אך הפליטים היהודים ממזרח אירופה הבינו שאין להם

לאן לחזור.

פליטים יהודים לאחר המלחמה

רוב הניצולים היהודים רצו להגר מהמקום בו נרצחו יקיריהם ולשקם את חייהם בארצות אחרות. רבים ביקשו לעלות לארץ ישראל אך העלייה לא התאפשרה בגלל מדינית הספר הלבן שנקטה בה ממשלת המנדט הבריטית. גם אלו שרצו להגר לארצות הברית או מדינות מערביות אחרות נתקלו בסירוב בגלל מדיניות ההגירה שלהן.